

LITERATURA

FILM

MUZYKA

PREZENTACJE

IDEE

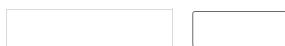
POEZJA

KOMIKS

ARCHIWUM

AUTORZY I AUTORKI

REDAKCJA

Anna Leśniewska,
KOLONIALNE FUNDAMENTY JAMAJSKIEJ PAŃSTWOWOŚCI
 (ŁUKASZ KACZMAREK: '(POST)KOLONIALNE WYTWARZANIE
 JAMAJKI. ETNOGRAFIA MOBILNOŚCI SPOŁECZNEJ')

A A A

„I to w Kanadzie, w odpowiedzi na ogłoszenie, że szukają technika. Wystarczyło, że się odezwałem przez telefon i usłyszeli mój jamajski angielski, nawet ślad akcentu, by uznali, że mnie nie chcą, mówili, że nie ma pracy. Wiele razy. A przecież jestem inżynierem, studiowałem w Anglii. Zrozumiałem, co znaczy być Czarnym Jamajczykiem” (s. 180).

„Zajmowanie się spuścizną kolonialną odnosi się nie tyle do »dziedziczenia po kolonizatorze«, ile do sposobów dzielenia (się), również przez konflikt, tym, co pozostało z długiej historii wzajemnych relacji” (de L'Estoile 2008: 270, cytat za: s. 113).

Pozycja Łukasza Kaczmarka to stosunkowo niewielka objętościowo pozycja, zawierająca siedem krótszych rozdziałów ogniskujących się wokół problematyki idei państwa jamajskiego i wynikających z niej patologii społecznych, urasowienia i układowienia społeczeństwa wskutek praktyk kolonialnych oraz reperkusji tych procesów, obecnych m.in. w reżimie wizowym czy w sektorze turystyki masowej. Jako że rozpiętość tematyczna pracy jest dość szeroka, pokrótce streszczę treść każdej z części.

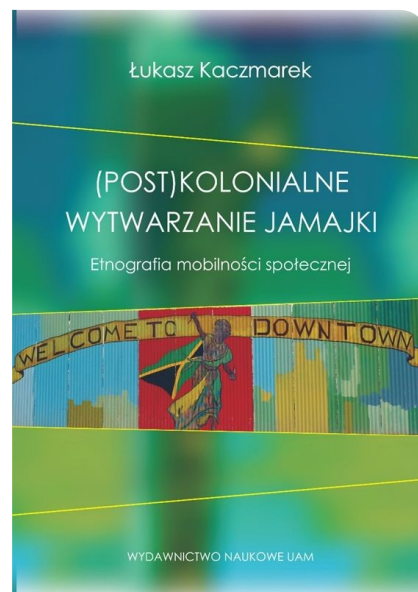
Autor rozpoczyna wywód od kwestii teoretycznych, związanych z pojęciami mobilności społecznej i przestrzennej, ujętych z perspektywy antropologii wielostanowiskowej. Następnie dokonuje krótkiego objaśnienia kulisów swojej rewizyty na Jamajce w ramach grantu otrzymanego na przestudiowanie działalności Józefa Obrębskiego na tym terenie. Najwięcej miejsca poświęca kolonialnym statusom etnorasowym, będącym przedmiotem trzeciego rozdziału. Przybliżyła w nim charakter powstawania kolonialnej, urasowionej i układowionej stratyfikacji społecznej na Jamajce. W tym celu sięga do historii, by prześledzić proces gruntownego wpisywania rasizmu w struktury rodzącego się brytyjskiego liberalizmu i gospodarki kapitalistycznej. W rozdziale czwartym Kaczmarek dotyka kwestii „efektu państwa”, opisując burzliwy proces dekolonizacji oraz procesy legitymizacji państwa jamajskiego jako tzw. demokracji klientystycznej, w której sztywny dwupartyjny podział sceny politycznej ograniczał jakiegokolwiek wspólnotowe uczestnictwo w życiu politycznym oraz sprzyjał powstawaniu tzw. *garrison communities* (s. 94). Ich obecność, jak stwierdza autor, mogła zaistnieć tylko w wyniku skrajnego utowarowienia mieszkań i przekupywania nimi potencjalnych wyborców poprzez przyznawanie im lokum pod warunkiem związania się z określoną partią polityczną.

Piąty rozdział, napisany we współpracy z Izabellą Parowicz, dotyczy postkolonialnych procesów transformacyjnych, obecnych zarówno w tkance społecznej (m.in. masowe migracje), jak i w przestrzeni (autor porusza szczególnie kwestie mieszkaniowe). Następnie Kaczmarek przechodzi do „lüksowych więzień”, tj. ekskluzywnych (i oczywiście ekskludujących, co jest w podrozdziale zgrabnie określone jako *all inclusive exclusion* [s. 133]) hoteli prowadzonych nader często przez zagraniczne firmy, których polityka opiera się na jak najściślejszym finansowym i organizacyjnym uzależnieniu turysty, tak aby całość kapitału przez niego przywieziona nie rozproszyła się przypadkiem podczas swobodnych wypadów „na zewnątrz”, zasilając lokalną gospodarkę. Jak bowiem stwierdza autor, wpływy finansowe z sektora turystycznego nie znajdują odbicia w sytuacji mieszkańców, nawet pośrednio, poprzez redystrybucję środków publicznych pochodzących z podatków, jako że: „wielu aktorów rynku turystycznego, który dodatkowo stymuluje działalność swojego nieformalnego subsektora, czarnego rynku handlu i usług, optymalizuje podatki lub wcale ich nie płaci” (s. 146).

Ten rozdział uznaję za jeden z najbardziej udanych, dość dobrze charakteryzujących złożoność procesów obecnych w jamajskim przemyśle turystycznym. Zgadza się bowiem z autorem, że „w społeczno-kulturowych badaniach nad turystyką dominuje refleksja nad samymi turystami oraz analizy rynkowe. Osoby mające styczność z turystami i organizujące ich pobyty – personel biur podróży, przewodnicy i piloci, hotelarze i osoby udostępniające noclegi, sklepikarze i osoby zamieszkujące atrakcyjne turystycznie miejscowości – pozostają na drugim planie” (s. 144). W tym zespole tworzącym wyobrażenia o miejscu najczęściej obok turystów znajdują się również dziennikarki, medialni celebryci, naukowczynie, brakuje jednak miejsca dla zwykłych mieszkańców Wyspy, którzy „postrzegają się jako ludzie współcześni, dążący do dobrostanu wyobrażanego w odniesieniu do społeczeństw nowoczesnych i krajów rozwiniętych. Jest ono [życie – A.L.] zbyt zwyczajne dla »sprzedawców wrażeń«” (s. 146).

Całość pracy wieńczy rozdział poświęcony problematyce stosowania kategorii rasy i klasy, w którym autor streszcza pokrótce nurt badań zajmujący się krytyczną teorią rasy, dążącą do dekonstrukcji myślenia urasowionego (wspierając się głównie pracami Richarda Delgado, Jean Stefancic, Nicole Watson), zestawiając go z nurtem badaczy społecznych, którzy, bezrefleksyjnie stosując dane ilościowe i spisy administracyjne, utrwalają urasowane determinizmy myślowe. W tej części znajduje się również odautorska analiza spisów powszechnych mieszkańców Jamajki i USA, ukazująca długie trwanie urasowionych kolonialnych kategorii nazewnictwa.

W trakcie samej lektury powyższego streszczenia treści książki ujawnia się jej największy mankament. Jest nią tematyczne rozproszenie – tytuł sugerowałby, iż większość analiz zostanie poświęcona właśnie mobilności, migracjom i ich ograniczaniu przez, przykładowo, dyskryminujący system wizowy. Sama część teoretyczna, ze względu na jej niewielki rozmiar, pozostawiła we mnie duży niedosyt, który miałam nadzieję zaspokoić w następnych rozdziałach.

Idee

Agnieszka Wójtowicz-Zając,
MYŚL W RUCHU
 (ADRIENNE RICH:
 'ESEJE ZEBRANE.
 KULTURA, POLITYKA
 I SZTUKA POEZJI')

Agnieszka Nęcka-Czapka,
 'TRANSFER'
**ZACHODNICH TEORII
 A POLSKA KRYTYKA
 FEMINISTYCZNA LAT
 90. (NINA SEILER:
 'POLSKA KRYTYKA
 FEMINISTYCZNA LAT
 90. PRÓBA
 INTELEKTUALNEJ
 ANALIZY DYSKURSU
 NAUKOWEGO')**

Edyta Gryksa-Pająk,
**KOBIETA JAKO IKONA
 PIĘKNA,
 INTELIENCJI I
 NIEUĞIĘTOŚCI**
 (EMMA SOUTHON:
 'KOBIECY IMPERIU
 RZYMSKIEGO. 21
 ZAPOMNIANYCH
 HISTORII')

Przemysław Piwowarczyk,
**MIESZANKA
 ZIOŁOWA (GAJUSZ
 PLINIUSZ SEKUNDUS:
 'HISTORIA
 NATURALNA. TOM IV:
 ZIOŁOLECZNICTWO')**

Katarzyna Koza,
**KARBOSTORIA -
 JEDNA Z MOŻLIWYCH
 BIOGRAFII WĘGLA**
 (RALPH CRANE:
 'WĘGIEL. NATURA I
 KULTURA')

Anna Strzałkowska
 (Szumiec),
 'TATO, A ED YONG
 POWIEDZIAŁ...' (ED
 YONG: 'NIEZWYKŁE
 ZMYŚLY. JAK

Niestety chęć lepszego poznania metodologii badań autora nie była możliwa. Zamiast tego pojawiły się jednak badania Obrębskiego, refleksje nad reżimem władzy, wykorzystującym trwałość kolonialnych kategorii myślowych do swoich celów, czy też badania nad złożonością jamajskiej turystyki. Same te tematy (z wyjątkiem fragmentu poświęconego Obrębskiemu, który moim zdaniem nie stanowi spójnej części tematycznej z resztą pracy, choć z ogromnym zainteresowaniem przeczytałabym większą partię tekstu dotyczącą samego charakteru tych badań) są bez wątpienia warte omówienia i szczególnie wątek turystyczny uważam za tekst, w którym dostrzegam bliskość terenu i tak istotną w antropologii uważność na niuanse.

Mimo to, zostawiwszy kwestię niespójności tematu i zawiedzionych oczekiwań metodologicznych, uważam, że potraktowanie tej pozycji jako zbioru krótszych myśli i analiz dotyczących wspomnianych wyżej zagadnień jest dobrym, jeżeli nie jedynym odpowiednim pomysłem lekturowym. Niemal każdy z rozdziałów można bez problemu oddzielić i poddać dyskusji jako krótszą partię tekstu, do czego bardzo zachęcam (szczególnie do dwóch ostatnich rozdziałów!).

LITERATURA:

L'Estoile B. de: „The Past as It Lives Now: An Anthropology of Colonial Legacies”. „Social Anthropology” 2008, nr 3.

Łukasz Kaczmarek: „(Post)kolonialne wytwarzanie Jamajki. Etnografia mobilności społecznej”. Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 2023.

ZWIERZĘTA ODBIERAJĄ ŚWIAT')

Sabina Stróziak,
**POWRÓT DO DOLINY
(HANNA DYMEL-
TRZEBIATOWSKA:
'PRZECHADZKI PO
DOLINIE
MUMINKÓW.
PERSPEKTYWA
FILOZOFICZNO-
LITERACKA')**

Barbara Orzeł,
**SOCIAL MEDIA TO...
PIENIĄDZ (NICK
SRNICEK:
'KAPITALIZM
PLATFORM')**

Anna Leśniewska,
**KOLONIALNE
FUNDAMENTY
JAMAJSKIEJ
PAŃSTWOWOŚCI
(ŁUKASZ
KACZMAREK:
'(POST)KOLONIALNE
WYTWARZANIE
JAMAJKI.
ETNOGRAFIA
MOBILNOŚCI
SPOŁECZNEJ')**

Aleksandra Szymańska,
**KURS ROZWAŻNEGO
PICIA (DAVID NUTT:
'PIĆ CZY NIE PIĆ')**

Marcin Moroń,
**CZY NIE ZACZYNAMY
OD POŁOWY DROGI?
(WOJCIECH
STEFANIAK:
'PSYCHOTERAPIA
ODCZYTANA NA
NOWO. KONTEKSTY
FILOZOFICZNE')**

